

Chambre des Représentants

SESSION 1967-1968

27 FÉVRIER 1968

PROJET DE DECLARATION relatif à la revision de la Constitution.

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE REVISION DE LA CONSTITUTION (1)

PAR M. GILSON.

MESDAMES, MESSIEURS,

Une fois encore, les circonstances politiques empêchent les Chambres de poursuivre la revision de la Constitution à peine entamée.

Les procédures de revision, entamées en 1953 et en 1958, tendaient principalement à inscrire dans la Constitution des dispositions relatives à la participation de la Belgique à l'organisation et au fonctionnement d'institutions supranationales.

L'échec de ces deux tentatives de revision n'a pas empêché la Belgique de participer aux réalisations qui préfiguraient la création d'une Europe Unie. Cela n'a été possible que grâce aux termes larges du prescrit constitutionnel, qui permettent une interprétation extrêmement souple.

La dernière déclaration de revision, soumise au Parlement le 3 mars 1965, avait, elle, une portée infiniment plus

(1) Composition de la Commission :

Président : M. Van Acker.

A. — Membres : MM. De Gryse, Gilson, Kiebooms, Lefère, Lefèvre (Th.), Michel, Moyersoen, Parisi, Saint-Remy, Scheyven, Verroken. — MM. Collard (L.), Cudell, Fayat, Harmegnies, Merlot, Pierson, Van Acker, Van Eynde, Vranckx. — MM. Delforge, De Weert, Hannotte, Lefebvre (R.), Pede, Piron. — M. Van der Elst.

B. — Suppléants : MM. Cooreman, Decker, Hermans, Lindemans, Meyers, Remacle. — MM. Boel, Gruselin, Mathys, Radoux, Terwagne. — MM. Coulonvaux, Mundeleer, Van Lidth de Jeude. — M. Schiltz.

Voir :

561 (1967-1968) :

- N° 1 : Projet de déclaration.
- N° 2 et 3 : Amendements.

Kamer van Volksvertegenwoordigers

ZITTING 1967-1968

27 FEBRUARI 1968

ONTWERP VAN VERKLARING betreffende de herziening van de Grondwet.

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE GRONDWETSHERZIENING (1)

UITGEBRACHT DOOR DE HEER GILSON.

DAMES EN HEREN,

Ten gevolge van de politieke omstandigheden kunnen de Kamers de pas begonnen herziening van de Grondwet weer niet voortzetten.

De in 1953 en 1958 aangevangen herzieningsprocedures hadden voornamelijk ten doel de bepalingen betreffende de deelneming van België aan de organisatie en de werking van de supranationale instellingen in de Grondwet op te nemen.

De mislukking van die twee herzieningspogingen heeft België niet belet deel te nemen aan de werkzaamheden welke voorafgaan aan de totstandkoming van een verenigd Europa. Zulks was slechts mogelijk dank zij de ruime bevoordingen van het bepaalde in de Grondwet, op grond waarvan een uiterst soepele uitlegging mogelijk is.

De laatste verklaring tot herziening, welke op 3 maart 1965 aan het Parlement is voorgelegd, had een veel ruimere

(1) Samenstelling van de Commissie :

Voorzitter : de heer Van Acker.

A. — Leden : de heren De Gryse, Gilson, Kiebooms, Lefère, Lefèvre (Th.), Michel, Moyersoen, Parisi, Saint-Remy, Scheyven, Verroken. — de heren Collard (L.), Cudell, Fayat, Harmegnies, Merlot, Pierson, Van Acker, Van Eynde, Vranckx. — de heren Delforge, De Weert, Hannotte, Lefebvre (R.), Pede, Piron. — de heer Van der Elst.

B. — Plaatsvervangers : de heren Cooreman, Decker, Hermans, Lindemans, Meyers, Remacle. — de heren Boel, Gruselin, Mathys, Radoux, Terwagne. — de heren Coulonvaux, Mundeleer, Van Lidth de Jeude. — de heer Schiltz.

Zie :

561 (1967-1968) :

- N° 1 : Ontwerp van verklaring.
- N° 2 en 3 : Amendementen.

large. Elle ambitionnait d'atteindre les quatre objectifs ci-après :

1° aménager nos institutions de manière à améliorer l'efficacité de leur fonctionnement et à les rendre plus aptes à servir les intérêts fondamentaux de la nation;

2° assurer par des garanties appropriées la coopération fraternelle des Flamands et des Wallons, dans le cadre d'un Etat dont la force principale résulte de leur union;

3° procéder à une large décentralisation, permettant de gérer et de régler dans le cadre régional tout ce qui est d'intérêt régional, sans mettre en péril l'intérêt général de la nation;

4° établir des dispositions appropriées à l'évolution de l'ordre juridique international et à la création d'institutions supranationales, notamment dans le cadre européen.

La revision projetée apparaît ainsi d'une importance vitale pour le pays et d'une si grande urgence qu'en la postposant de plusieurs années on risque de causer au pays les plus grands dommages.

C'est ce qui explique qu'en dépit de la crise politique actuelle et de la démission du Gouvernement, ce dernier propose aux Chambres de reconduire les accords conclus antérieurement entre les trois partis nationaux et de renouveler la déclaration de revision afin d'en permettre la discussion et le vote au cours de la prochaine législature.

C'est donc le même texte de revision que celui qui fut voté antérieurement qui vous est soumis, hormis les deux articles déjà adoptés, au cours de la présente législature, à savoir les articles 131bis et 140.

DISCUSSION RELATIVE A LA PROCEDURE.

En guise d'introduction à la discussion générale, des observations ont été formulées quant à la compétence respective des Chambres et du Gouvernement au regard de la déclaration soumise à l'examen de la Commission.

Une première question posée au Gouvernement vise la question de savoir s'il convient de limiter le débat au texte proposé ou si l'on peut l'étendre à d'autres articles non repris dans la déclaration.

A cet égard, le Ministre renvoie à l'exposé des motifs du projet de déclaration.

Un membre ne peut se contenter de cette réponse. Selon lui, il s'agit de savoir si un Gouvernement démissionnaire est habilité à assumer la responsabilité politique d'une déclaration qui irait au-delà de la simple reconduction de la déclaration adoptée par le Législateur de 1965. En d'autres mots, des amendements présentés au texte en discussion sont-ils ou non recevables ?

Plusieurs commissaires estiment que, juridiquement, les Chambres sont habilitées à apporter au projet de déclaration telles modifications et tels compléments qu'elles jugent utiles; cependant, des raisons politiques majeures s'y opposent; en effet, eu égard aux circonstances politiques particulières du moment, il est indispensable, si on désire que les futures Chambres soient constituantes, que tous les partis, et tout au moins les trois partis nationaux, puissent s'accorder rapidement sur l'ensemble de la déclaration de revision.

Invoquant l'intérêt du pays, un membre se demande si la déclaration, dans sa forme actuelle, suffira à rencontrer les graves problèmes d'ordre institutionnel qui se posent et s'il ne faut pas, dès lors, étendre la liste des articles à

draagwijdte. Zij had de volgende vier doelstellingen op het oog :

1° onze instellingen zodanig aanpassen dat zij doelmatiger konden werken en geschikter werden gemaakt om de fundamentele belangen van de natie te dienen;

2° door gepaste waarborgen de broederlijke samenwerking tussen Vlamingen en Walen tot stand brengen in het kader van een Staat waarvan de sterkte vooral op het samengaan van beide gemeenschappen berust;

3° overgaan tot een ruime decentralisatie, waardoor het mogelijk is alle aangelegenheden met een regionaal karakter in streekverband te beheren en te regelen, zonder dat zulks het algemeen belang van de natie in het gedrang brengt;

4° voorzien in geschikte bepalingen met het oog op de ontwikkeling van het internationale juridische bestel en op de totstandkoming van supranationale instellingen, met name in het Europese kader.

De ontworpen herziening blijkt dus van het grootste belang te zijn voor België en zij is zo dringend, dat een uitstel van verschillende jaren ons land de allergrootste schade zou kunnen berokkenen.

In weerwil van de huidige politieke crisis en van het ontslag der Regering, stelt de Regering dan ook aan de Kamers voor, de vroegere onder de drie nationale partijen gesloten overeenkomsten alsmede de verklaring tot herziening te hernieuwen, ten einde de bespreking en de goedkeuring daarvan tijdens de volgende legislatuur mogelijk te maken.

Derhalve wordt u dezelfde tekst betreffende de herziening als de vroeger goedgekeurde voorgelegd, behoudens de twee artikelen (131bis en 140), die reeds in de loop van de huidige legislatuur zijn goedgekeurd.

BERAADSLAGING OVER DE PROCEDURE.

Bij wijze van inleiding tot de algemene bespreking worden opmerkingen gemaakt in verband met de respectieve bevoegdheid van de Kamers en van de Regering inzake de verklaring die aan de Commissie ter bespreking is voorgelegd.

De eerste vraag die aan de Regering wordt gesteld, is of de bespreking moet worden beperkt tot de voorgestelde tekst dan wel of zij mag worden uitgebreid tot andere artikelen die niet voorkomen in de verklaring.

De Minister verwijst in dit verband naar de Memorie van Toelichting van het ontwerp van verklaring.

Een lid kan geen vrede nemen met dit antwoord. Volgens hem moet worden uitgemaakt of een ontslagnemende Regering bevoegd is om de politieke verantwoordelijkheid te dragen voor een verklaring die meer zou zijn dan de loutere vernieuwing van de in 1965 door de wetgever goedgekeurde verklaring. Met andere woorden : zijn de op de besproken tekst voorgestelde amendementen al dan niet ontvankelijk ?

Verscheidene leden zijn van mening dat de Kamers juridisch bevoegd zijn om het ontwerp van verklaring te wijzigen en aan te vullen zoals het hun dienstig lijkt; doch gewichtige politieke redenen staan een dergelijke handelwijze in de weg; gelet op de speciale politieke omstandigheden van dit ogenblik moeten de partijen, althans de drie nationale partijen, immers spoedig overeenstemming kunnen bereiken over de gehele inhoud van de verklaring tot herziening, indien de wens aanwezig is dat de toekomstige Kamers grondwetgevende bevoegdheid bezitten.

Een lid wijst op het belang dat dit probleem voor het land heeft en hij vraagt af of met de verklaring in haar huidige vorm kan worden volstaan om de gerezen ernstige institutionele problemen te regelen en of de lijst van de

reviser; il est cependant d'accord de s'en tenir à la déclaration, dans sa forme actuelle, si une modification quelconque était de nature à mettre en cause la mission constituante des futures Chambres.

Revenant sur le fond du problème, un membre pose la question de savoir si un gouvernement démissionnaire peut assumer en la matière la responsabilité politique des actes du Chef de l'Etat. Aller au-delà de la déclaration de 1965 constituerait à ses yeux, dans le chef du gouvernement, une atteinte au prescrit et usages constitutionnels et créerait un précédent fâcheux, un gouvernement démissionnaire n'étant habilité qu'à expédier les affaires courantes.

Votre président, appuyé en cela par la Commission, a fait valoir que si les membres de la Commission de revision et les Chambres gardent indiscutablement le droit de présenter toutes propositions de revision qu'ils jugent utiles, il n'en est pas de même d'un gouvernement démissionnaire qui doit se limiter à expédier les affaires courantes et qui, dès lors, en matière constitutionnelle, sous peine de sortir de son rôle, ne peut que proposer la reconduction pure et simple de la déclaration adoptée en 1965.

D'autre part, des impératifs politiques et pratiques majeurs — à savoir la nécessité de se prononcer d'urgence et de transmettre aux futures Chambres la mission de reviser la Constitution — excluant toute autre solution.

Sur proposition de votre président, la Commission décide de s'en tenir exclusivement au texte de la déclaration qui fera l'objet d'une seule discussion.

EXAMEN DE LA DECLARATION.

Renvoyant à des interventions faites au cours de débats antérieurs, un auteur d'amendements estime qu'il n'est pas conforme aux principes constitutionnels de limiter le pouvoir du constituant par des commentaires ou indications quelconques dans le texte même de la déclaration. La place indiquée pour ces considérations est dans l'exposé des motifs, les développements ou les discours en séance publique.

Le numéro des articles et éventuellement des titres et chapitres précise suffisamment l'objet de la revision dont le constituant ne peut sortir.

Plusieurs membres ne peuvent partager ce point de vue : si on omettait de préciser la portée d'un nouvel article, il serait loisible, à la faveur de celui-ci, d'insérer n'importe quelle disposition dans la Constitution.

A cet égard, il est renvoyé aux pages 4 et 5 du rapport n° 993/6 (1964-1965) de MM. Moyersoen et Pierson relatif au projet de déclaration de 1965, où il est écrit ce qui suit :

« Enfin, votre Commission a cru devoir préciser sa conception sur la détermination des compétences des Chambres constituantes à l'égard des matières proposées à revision. Elle estime que si les Chambres préconstituantes ne lient pas la Constituante, elles peuvent cependant manifester leur volonté de garantir l'intangibilité d'une disposition constitutionnelle lorsqu'elles limitent le mandat de la Constituante au libellé d'une disposition complémentaire par l'ajoute d'un alinéa ou par l'insertion d'un nouvel article

pour herziening voorgelegde artikelen bijgevolg niet moet worden aangevuld; hij stemt er evenwel mee in de verklaring in haar huidige vorm te behouden, indien een wijziging van die verklaring de taak van de toekomstige Kamers als grondwetgevers in het gedrang mocht brengen.

Een lid komt terug tot de kern van de zaak en vraagt of een ontslagnemende Regering op dit gebied de politieke verantwoordelijkheid van de handelingen van het Staatshoofd kan dragen. Door verder te gaan dan de verklaring van 1965 zou de Regering naar zijn mening inbreuk plegen op de grondwettelijke bepaling en gebruiken en een gevaarlijk precedent scheppen, daar een ontslagnemende Regering alleen bevoegd is om de lopende zaken af te handelen.

Uw voorzitter, daarin bijgevallen door de Commissie, voert aan dat de leden van de Commissie voor de Herziening en de Kamers ongetwijfeld het recht behouden om de voorstellen tot herziening in te dienen welke zij nuttig achten. Doch zulks geldt niet voor een ontslagnemende Regering die zich ertoe moet beperken de lopende zaken af te handelen en op grondwettelijk gebied slechts de loutere vernieuwing van de in 1965 goedgekeurde verklaring mag voorstellen, op gevaar af haar bevoegdheid te buiten te gaan. Ten gevolge van de politieke omstandigheden kunnen de Kamers de pas begonnen herziening van de Grondwet weer niet voortzetten.

Bovendien is een andere oplossing om ernstige politieke en praktische redenen, met name de noodzaak zich bij hoogdringendheid uit te spreken en aan de toekomstige Kamers de opdracht tot het herzien van de Grondwet door te geven, uitgesloten.

Op voorstel van uw voorzitter beslist de Commissie zich uitsluitend te houden aan de tekst van de verklaring en daaraan slechts één bespreking te wijden.

BESPREKING VAN DE VERKLARING.

Een indiener van amendementen verwijst naar zijn verklaringen tijdens vroegere besprekingen. Hij is van oordeel dat het niet strookt met de beginselen van de Grondwet de grondwetgever beperkingen op te leggen door enige toelichting of aanwijzing in de tekst zelf van de verklaring. Dergelijke beschouwingen moeten hun plaats vinden in de Memorie van Toelichting, in de commentaar die in openbare vergadering wordt verstrekt of in de redevoeringen die aldaar worden gehouden.

De aanduiding van de artikelen met hun nummer en eventueel van de titels en hoofdstukken is duidelijk genoeg om het voorwerp van de herziening af te bakenen, zoals dit door de grondwetgever moet worden geëerbiedigd.

Verscheidene leden kunnen zich niet met deze zienswijze verenigen : indien men verzuimde de strekking van een nieuw artikel te preciseren, zou het mogelijk zijn op grond van dat artikel onverschillig welke bepaling in de Grondwet te doen opnemen.

In dat verband zijn verwezen naar blz. 4 en 5 van het verslag n° 993/6 (1964-1965) van de heren Moyersoen en Pierson betreffende het ontwerp van verklaring van 1965, waarin het onderstaande voorkomt :

« Ten slotte heeft uw Commissie het nuttig geacht haar opvatting te verduidelijken over het vaststellen van de bevoegdheden van grondwetgevende Kamers ten aanzien van de materies waarvan de herziening voorgesteld wordt. Hoewel de preconstituerende Kamers de grondwetgevende Vergadering niet binden, meent uw Commissie dat zij nochtans de wil tot uiting kunnen doen komen om de onaantastbaarheid van een bepaalde grondwettelijke tekst te waarborgen, wanneer zij het mandaat van de grondwet-

se rattachant à un article existant. Ceci n'exclut pas, bien entendu, que certains articles nouveaux puissent avoir pour objet des matières non traitées dans la Constitution. Dans ce dernier cas, la rédaction du projet de déclaration explicite la volonté des Chambres préconstituantes. En résumé : en visant des articles existants, les Chambres ne lient pas la Constituante, mais celle-ci demeure limitée dans son droit de révision à la matière couverte par l'article. De même, si les Chambres décident de proposer une disposition nouvelle, elles doivent indiquer la matière à régler par la Constituante et celle-ci ne pourra traiter d'un autre objet. »

D'autre part, le même intervenant estime que la procédure de l'article 131 est lourde et paralysante. Mais la volonté du constituant de 1831 de faire participer le corps électoral à la révision constitue un principe fondamental de notre démocratie. Ce but n'est plus atteint en pratique parce que la campagne électorale porte sur trop d'objets à la fois de sorte que l'opinion des électeurs sur la révision ne peut pas être clairement dégagée.

Le corps électoral ne pourrait se prononcer sans équivoque sur la révision que par la procédure du référendum, les textes en discussion étant établis, soit par le constituant à la majorité des deux tiers, soit par un nombre suffisant d'électeurs eux-mêmes (10 % par ex.).

Un autre auteur d'amendements expose la portée des propositions contenues dans le document n° 561/3. Il met plus particulièrement l'accent sur les propositions relatives au droit de vote à partir de 18 ans et sur l'opportunité, en vue d'un bon fonctionnement du régime démocratique, de l'organisation, à l'initiative d'un nombre important d'électeurs, du référendum populaire.

Il lui a été répondu que la déclaration en discussion permet déjà d'abaisser à 18 ans l'âge de l'électorat.

En réponse à une nouvelle question du même intervenant, le Ministre de l'Intérieur précise que pourront prendre part aux prochaines élections tous les citoyens ayant atteint l'âge de 21 ans à la date du 1er octobre 1967.

Un membre exprime son intention de s'abstenir au vote sur le projet de déclaration relatif à l'article 3bis.

Votre président met l'intervenant en garde contre les conséquences d'une telle attitude, qui ne manquerait pas d'entraîner une attitude similaire de la part d'autres groupes sur d'autres points repris dans la déclaration et de mettre sérieusement en cause une révision que tous, sans exception, estiment indispensable. Il faut, dit-il que chacun prenne en ce moment sa part de responsabilité.

Un commissaire appartenant au même groupe politique que l'intervenant ne partage pas le point de vue de celui-ci : il fait observer qu'un vote positif sur un projet de déclaration n'entraîne aucun engagement quant à la position que les membres de la prochaine Constituante seront amenés à prendre sur le fond des articles repris dans l'actuelle déclaration.

Le premier intervenant déclare alors que — sous les réserves d'usage — il émettra un vote positif.

Un membre fait état de l'évolution des esprits depuis l'adoption, en 1965, de la présente déclaration.

gevende Vergadering beperken tot de tekst van een aanvullende bepaling door toevoeging van een lid of door invoering van een nieuw artikel dat aan een bestaand artikel gekoppeld wordt. Dit sluit natuurlijk niet uit dat sommige nieuwe artikelen zaken zouden mogen betreffen, die in de Grondwet niet behandeld werden. In dit laatste geval maakt de tekst van het ontwerp van Verklaring de wil van de preconstituerende Kamers duidelijk. Kortom : wanneer de Kamers bestaande artikelen aanduiden, binden zij de grondwetgevende Vergadering niet, maar dezer recht tot herziening blijft beperkt tot de materie die door het artikel bestreden wordt. Evenzo dienen de Kamers, wanneer zij besluiten een nieuwe bepaling voor te stellen, de materie aan te duiden die door de grondwetgevende Vergadering zal worden geregeld. Deze zal geen andere zaak mogen behandelen. »

Anderzijds is dezelfde spreker de mening toegedaan dat de in artikel 131 bepaalde procedure log is en verlamrend werkt. Nochtans is de wil van de Grondwetgever van 1831, volgens welke het kiezerskorps deel moet hebben aan de grondwetsherziening, een grondbeginsel van onze democratie. Dit doel wordt in de praktijk niet meer bereikt omdat te veel punten tegelijk bij de kiesstrijd betrokken zijn, zodat de mening van de kiezers over de herziening niet duidelijk kan worden afgeleid.

Het kiezerskorps zou zich slechts op ondubbelzinnige wijze over de herziening kunnen uitspreken door middel van het referendum, waarbij de desbetreffende teksten zouden opgesteld worden hetzij door de Grondwetgever met tweederde meerderheid, hetzij door een voldoende aantal kiezers zelf (10 % bij voorbeeld).

Een auteur van andere amendementen zet de draagwijdte uiteen van de in Stuk 563/3 voorkomende voorstellen. Hij legt vooral de nadruk op de voorstellen met betrekking tot het kiesrecht vanaf 18 jaar en op het feit dat het, met het oog op een goede werking van het democratische regime, wenselijk is op initiatief van een belangrijk aantal kiezers het volksreferendum te organiseren.

Hem wordt geantwoord dat de thans voorgelegde verklaring reeds de mogelijkheid schept de kiesgerechtigde leeftijd op 18 jaar terug te brengen.

In antwoord op een nieuwe vraag van dezelfde spreker verklaart de Minister van Binnenlandse Zaken dat alle burgers die de volle leeftijd van 21 jaar bereikt hadden op 1 oktober 1967, aan de komende verkiezingen zullen mogen deelnemen.

Een lid geeft te kennen dat zij zich zal onthouden bij de stemming over het ontwerp van verklaring betreffende artikel 3bis.

Uw voorzitter wijst spreker op de gevolgen van een dergelijke houding, welke onvermijdelijk een gelijkaardige gedragslijn van de zijde van andere groepen ten gevolge zal hebben, maar dan op andere punten welke in de verklaring voorkomen, wat een door allen onontbeerlijk geachte herziening ernstig in het gedrang zou brengen. Op dit ogenblik dient iedereen zijn verantwoordelijkheid op zich te nemen, aldus de voorzitter.

Een lid van dezelfde politieke fractie als de zopas genoemde spreker deelt diens zienswijze niet; hij wijst erop dat het uitbrengen van een ja-stem over een ontwerp van verklaring generlei verbintenis inhoudt voor de positie die de leden van de volgende grondwetgevende vergadering zullen moeten innemen over de grond van de artikelen welke in de huidige verklaring voorkomen.

De eerste spreker verklaart dan dat hij — met het gebruikelijke voorbehoud — een positieve steun zal uitbrengen.

Een lid wijst op de ontwikkeling die zich in de opinie heeft voorgedaan sedert de onderhavige verklaring in 1965 is aangenomen.

Il propose de soumettre à revision l'ensemble du Titre premier afin d'ouvrir la possibilité d'une organisation de la structure de l'Etat en fonction du régionalisme et des communautés.

Il préconise également la revision de l'article 131 dans le sens d'un assouplissement de la procédure de revision.

Votre président rappelle que la compétence du Gouvernement en la matière est strictement limitée — celui-ci étant démissionnaire —, et que par ailleurs la Commission avait déjà décidé de se limiter au seul examen de la déclaration de 1965 telle qu'elle a été reprise par le Gouvernement.

Appuyant le point de vue du Président, un membre souligne une fois de plus que si les Chambres, quant à elles, gardent l'entière responsabilité de leurs prérogatives dans le domaine constitutionnel, il n'en est pas de même d'un Gouvernement démissionnaire qui est tenu en déposant une déclaration, à ne contresigner qu'un acte exclusivement conservatoire.

Un tel Gouvernement n'est d'ailleurs plus soumis à la sanction politique.

D'autre part, on pourrait envisager l'hypothèse que le Gouvernement démissionnaire, jugeant devoir limiter son activité à l'expédition des affaires courantes et refusant d'engager sa responsabilité politique au-delà de la déclaration actuelle, ne statue pas en accord avec les Chambres, conformément à l'article 131 de la Constitution.

Dans cette hypothèse, poursuit un autre commissaire, on courrait d'ailleurs le risque de voir remettre en selle le Gouvernement démissionnaire ou un autre Gouvernement, fut-il de transition, et de voir reprendre — à défaut de déclaration de revision portant dissolution de droit des Chambres — la décision d'organiser des élections à une date rapprochée. Or, il n'y a aucun motif valable de retarder la consultation du pays.

Un membre constate encore que la situation actuelle constitue un cas unique. L'éventualité d'un refus de la part d'un Gouvernement démissionnaire de contresigner des déclarations de revision adoptées par les Chambres qui ne correspondraient pas entièrement à ses vues, constitue un point de droit particulièrement litigieux; par conséquent, il faut éviter de créer dans ce domaine une jurisprudence qui pourrait s'avérer dangereuse dans l'avenir; la sagesse commande en conséquence d'adopter *ne varietur* l'actuelle déclaration.

Il a déjà été répondu ci-dessus à l'observation émise par un autre commissaire, à savoir que passer outre aux amendements présentés au texte de la déclaration, reviendrait à rabaisser l'examen de celle-ci en commission et en séance publique à une procédure factice, et à sa question tendant à savoir ce qui se passerait si le champ de la déclaration actuelle était élargi par suite de l'adoption de certains amendements.

A cette occasion, votre président a, une fois de plus, fait observer que les prérogatives des membres des Chambres en la matière restent entières, mais que la Commission, pour des raisons d'ordre politique et pratique, a décidé de s'en tenir au texte déposé par le Gouvernement.

Cette décision est la seule qui puisse garantir que les futures Chambres seront constituantes.

VOTES SUR LES AMENDEMENTS.

Les amendements de M. Perin (doc. 561/3) tendant à supprimer les commentaires ou indications dans le texte des articles soumis à revision sont repoussés par 21 voix contre 4.

Hij stelt voor de gehele eerste titel aan een herziening te onderwerpen, ten einde de structuur van de Staat te kunnen organiseren in functie van de regionale belangen en van de gemeenschappen.

Ook beveelt hij de herziening van artikel 131 aan met het oog op een soepeler herzieningsprocedure.

Uw voorzitter brengt in herinnering dat de bevoegdheid van de Regering in dezen strikt beperkt is — aangezien deze Regering ontslagnemend is — en dat de Commissie overigens reeds had beslist dat zij zich zou beperken tot het onderzoek van de verklaring van 1965 zoals die door de Regering is overgenomen.

Tot staving van het standpunt van de voorzitter wijst een lid er nogmaals op dat, hoewel de Kamers al haar prerogatieven op grondwetgevend gebied behouden en de huidige verklaring naar goeddunken kunnen uitbreiden, zulks niet geldt voor een ontslagnemende Regering, die ertoe gehouden is bij de indiening van een verklaring slechts een louter conservatoire akte te ondertekenen.

Een dergelijke Regering valt trouwens niet meer onder de politieke controle.

De hypothese zou zich ook kunnen voordoen dat de aftredende Regering meent zich te moeten beperken tot het afhandelen van de lopende zaken en weigert de politieke verantwoordelijkheid te dragen voor een verklaring die verder reikt dan de onderhavige. In dit geval zou zij geen beslissing nemen in overleg met de Kamers, zoals in artikel 131 van de Grondwet is bepaald.

In die veronderstelling, zo vervolgt een ander lid, bestaat de mogelijkheid dat de aftredende Regering of een andere, eventueel zelfs een overgangsregering, opnieuw het beleid in handen neemt en bij ontstentenis van verklaring tot herziening die van rechtswege de ontbinding van de Kamers met zich brengt, de beslissing ongedaan maakt om vervroegde verkiezingen te doen houden. Doch er is geen ernstige reden om de raadpleging van het land uit te stellen.

Een lid constateert dat de huidige toestand een enig geval is, dat zich nog niet heeft voorgedaan. De mogelijkheid, dat een aftredende Regering weigert door de Kamers goedgekeurde verklaringen tot herziening, welke zij niet volledig deelt, mede te ondertekenen, is een sterk omstreden rechtsvraag; er moet derhalve worden voorkomen dat op dit gebied jurisprudentie ontstaat die gevaarlijk kan zijn voor de toekomst; het ware dan ook wijs de onderhavige verklaring *ne varietur* goed te keuren.

Hiervoren is reeds geantwoord op de door een ander lid gemaakte opmerking als zou het afwijzen van de op de tekst van de verklaring voorgestelde amendementen, de bespreking van die verklaring in de Commissie en in openbare vergadering herleiden tot een zinloze procedure; er is ook geantwoord op de vraag van hetzelfde lid, wat er zou gebeuren indien de onderhavige verklaring werd verruimd ingevolge de goedkeuring van sommige amendementen.

Uw voorzitter heeft van de gelegenheid gebruik gemaakt om er nogmaals op te wijzen dat de prerogatieven van de leden van de Kamers op dit gebied onverkort blijven, maar dat de Commissie, om politieke en praktische redenen, beslist heeft zich aan de door de Regering voorgestelde tekst te houden.

Deze beslissing is de enige waardoor kan worden gewaarborgd dat de volgende Kamers grondwetgevend zullen zijn.

STEMMINGEN OVER DE AMENDEMENTEN.

De amendementen van de heer Perin (Stuk 561/3), die ertoe strekken, in de tekst van de voor herziening in aanmerking komende artikelen, de commentaren en aanwijzingen weg te laten, worden verworpen met 21 tegen 4 stemmen.

L'amendement du même auteur visant l'article 131 est repoussé par 21 voix contre 4.

L'amendement de M. Drumaux (doc. 561/3) visant le Titre I de la Constitution est repoussé par 21 voix contre 3 et 1 abstention.

Les autres amendements du même auteur et notamment celui qui a trait à l'article 47 de la Constitution, ont été repoussés par 24 voix et 1 abstention.

VOTE SUR LA DECLARATION.

La Commission approuve à l'unanimité le projet de déclaration déposé par le Gouvernement.

Le Rapporteur,
A. GILSON.

Le Président,
A. VAN ACKER.

Het amendement van dezelfde auteur met betrekking tot artikel 131 wordt verworpen met 21 tegen 4 stemmen.

Het amendement van de heer Drumaux (Stuk 561/3) met betrekking tot de eerste titel van de Grondwet wordt verworpen met 21 tegen 3 stemmen en 1 onthouding.

De overige amendementen van dezelfde auteur, met name dat met betrekking tot artikel 47 van de Grondwet, worden verworpen met 24 stemmen en 1 onthouding.

STEMMING OVER DE VERKLARING.

De Commissie neemt eenparig het door de Regering ingediende ontwerp van verklaring aan.

De Verslaggever,
A. GILSON.

De Voorzitter,
A. VAN ACKER.
